

MUZIKINIS FOLKLORAS KAIP ŠIUOLAIKINĖS KAIMIŠKOSIOS KULTŪROS DALIS

Rasa Stoškuvienė, Vytautas Žalys

Šiaulių universitetas

Anotacija

Lietuvių muzikinis folkloras – be galo sudėtingas ir daugialypis reiškinys. Toks pat sudėtingas ir jo vertinimas. Daugelio muzikologų ir pedagogų idealizuojamas, realioje socialinėje aplinkoje (ypač paauglių požiūriu) jis sutinkamas gana priešaringai. Šiame straipsnyje muzikinis folkloras suvokiamas ne kaip muzikinis, o kaip socialinis reiškinys, o jo vaidmuo ugdant teigiamą nuostatą į folklorą apskritai – kaip vadybos problema. Pateikiamas mokslinės literatūros analizės ir asmeninės pedagoginės praktikos pagrindu sukurtas teigiamos nuostatos etnomuzikos atžvilgiu formavimo hipotetinis modelis, jo tikslų įgyvendinimo metodika ir tyrimo rezultatai.

Pagrindiniai žodžiai: muzikinis folkloras, nuostatos, modernizuotas folkloras.

Įvadas

Tyrimo problema ir aktualumas. Pagrindinis šiuolaikinės civilizacijos bruožas – spartėjanti globalizacija: modernizacija, bendrųjų technologijų ir vartojimo sklaida, tautų ir valstybių suartėjimas. Tačiau didėjantis socialinių pokyčių greitis vis stipriau išryškina ir juos kylančių destruktivių mastą, pavojų žmonių tradicinei kultūrai ir jos įvairovei. Neabejotinai tai daro įtaką ir lietuvių tautos tęstinumo ir valstybės gyvybingumo pamatinėms tautinio tapatumo, identiteto, pilietiškumo, tradicinės kultūros išsaugojimo ir puoselėjimo vertybėms tiek mieste, tiek kaime. Poreikio pažinti savo tradicinę kultūrą silpnėjimas, individo nutautėjimo tendencija – tai tik keli veiksniai, skatinantys kultūrinę tautos unifikaciją. Vienas svarbiausių šiandien keliamų uždavinių – atstatyti balansą tarp nacionalumo ir kosmopolitizmo, tradiciškumo ir modernumo, etnocentrizmo ir kultūrinio realizmo (Vaičiūnas, 2003; Grigas, 2002; Rubavičius, 2002; Čepienė, 2001; Vyšniauskaitė, 1998).

Šiame tiriamajame darbe daugiausia dėmesio skiriama teigiamoms muzikinio folkloro nuostatoms (kaip vienoms etninės kultūros sudedamųjų dalių) formuojant galimybių studiją. Muzikinis folkloras kaip kaimiškojo prado viena *gyvosios tradicijos*¹ (etnokul-

tūros) sudedamųjų dalių nuolatos paklūsta raiškos, sklaidos, gyvavimo ir nykimo procesams, kurių kontekste (dėl savo prigimtinių savybių) lietuvių folkloro raiška šiandien sociokultūrinėje aplinkoje darosi vis problemiškesnė. Tai ypač atsispindi jaunuolių (moksleivių), kaip potencialių tradicijų tęsėjų, nuostatose, jų vertybinėse orientacijose: folkloro respektavimas nevaldomai silpnėja, o konfrontavimas tarp „senosios“ ir „moderniosios“ kultūros itin stiprėja (Palubinskienė, Baltrūnienė, 2004; Trinkūnienė, 2002).

Vykstant intensyviems muzikinės kultūros pokyčiams, XXI a. tradicinis lietuvių liaudies muzikos interpretavimas ir jos pateikimas jaunuomenei darosi vis sunkiau suprantamas ir suvokiamas. Gyvenant modernioje visuomenėje, atitrūkus nuo tradicinės kultūros prigimtinės kaimiškosios terpės, nebeaiškūs tampa ir tos aplinkos pagimdyti tekstai, simboliai, reikšmės (Trinkūnienė, 2007). Pateikiant muzikinį folklorą, kaip mūsų tradicinės, prigimtinės kultūros dalį, ugdymo procese iš dalies prieštaraujama esamai situacijai – moksleiviai, gyvendami šiandienos sociokultūrinėje erdvėje, pažindami kitas muzikines tradicijas ir jų reikšmes, tiesiog nepajėgūs suprasti ir priimti muziką, kurios tekstai, intonacijos formavosi kitoje aplinkoje ir kitame laike. Todėl galima prielaida, kad etnomuzikinio ugdymo efektyvinimo procesas pirmiausia sietinas su folkloro raiškos formų interpretavimo ir pateikimo būdais, taip priartinant juos prie populiarių ir suprantamų moksleiviams, šiandienos muzikinės kultūros raiškos formų.

Vienas galimų aptartos problemos sprendimų būdų – *modernizuotų folkloro raiškos formų* taikymas etnomuzikiniame ugdyme. Hipotetiškai galima teigti, kad jis sudaro palankias sąlygas formuoti teigiamą moksleivių nuostatą tradicinės etnomuzikos atžvilgiu.

Tyrimo objektas – teigiamų nuostatų etnomuzikos atžvilgiu formavimas modernizuotomis folkloro raiškos formomis.

tautos sukurtos ir iki šių dienų išlikusios etninės kultūros vertybė; tautos etninės kultūros *gyvoji tradicija* – tai, kas remiasi tautos kultūros paveldu, drauge jį nuolat papildant naujais. *Etnomuzika* etninės kultūros kontekste atstovauja nuolat pulsuojančiais, savitai, gyvajai tradicijai (dainoms, šokiams, žaidimams ir t. t.) (Etninė kultūra, 2001).

¹ Etninėje kultūroje išskiriamos dvi sudedamosios dalys – *kultūros paveldas* ir *gyvoji tradicija*. Etninės kultūros *paveldas* – praeityje

Tyrimo tikslas – atskleisti modernizuoto folkloro raiškos formų taikymo galimybes, formuojant teigiamas moksleivių nuostatas etnomuzikos atžvilgiu.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti etnomuzikos kaip vienos kaimiškojo prado tradicijų (etnokultūros) sudedamųjų komponentų raiškos ypatumus šiuolaikinės sociokultūrinėje erdvėje.
2. Pateikti bendrąją modernizuotų folkloro raiškos formų charakteristiką.
3. Konstatuojamuoju tyrimu atskleisti vyresniųjų klasių moksleivių nuostatos tradicinio ir modernizuoto muzikinio folkloro atžvilgiu situaciją Lietuvoje, išryškinant probleminius etnomuzikinio ugdymo aspektus.

Kas yra muzikinis folkloras?

Muzika – vienas retų fenomenų, dalyvaujantis daugelio mūsų gyvenime. Priešingai nei gamtos mokslai, istorijos ar matematikos kiekvienas mūsų turime galimybę pasirinkti vieną muzikinę alternatyvą: akademinę, pramoginę, folklorinę muziką ar džiazą. Natūraliai kyla klausimas: kodėl mes renkames vieną ar kitą muzikos formą? Matyt, galima sutikti su Ambrazevičiaus teiginiu, kad „muzika glūdi ne skaičių abstrakcijoje. Muzika kyla pirmiausiai žmogaus galvoje“ (Ambrazevičius, 2008, 3).

Taigi, koks žmogaus mąstymas – vaizdinis ar akustinis? Vakarų civilizacijos istorija grindžiama linijiniu pasaulio suvokimu: viskas turi pradžią, vidurį ir pabaigą. Šis pasaulio suvokimo linijiškumas – tai fonetinio, raštu grindžiamo mąstymo rezultatas. Remiantis juo, žmonių kalba, mąstymas ir kai kuriais atvejais net elgesys sudėliojamas į tam tikrą simbolių logika grindžiamą eilę. Rašytinio teksto dėstymo logika aiškiai veikia mūsų regimojo pasaulio suvokimą. Mūsų aplinkos suvokimas tarsi irėmintas linijų, plokštumų ar tam tikrų faktūrų struktūrose. Būtis suvokiama kaip turinti pradžią, o kai kuriais atvejais – ir pabaigą, o laiko tėkmė – kaip tam tikros formos linija. „Remdamiesi šiais modeliais, mes planuojame savo ateitį. Toks pasaulio suvokimo modelis dalinai gali būti sąlygotas ir žmogaus akies fiziologijos specifikos, lemiančios linijinį pasaulio suvokimo (perspektyvos pojūtis, horizonto suvokimas) pobūdį“²

Tačiau visai kitais dėsniais grindžiamas garsų pasaulis. Jis organizuojamas ir suvokiamas visybiškai: garsinė aplinka mus supa iš visų pusių, mes tarsi panardinti joje. Tai tarsi pasąmonės sritis, kurioje nėra centro ir šią erdvę ribojančių kraštinių. Gal tai galima būtų traktuoti kaip papildomas erdves reikštis mūsų vaizduotei? Toks visybiškas pasaulio suvokimo modelis visuomenėje dominavo tuomet, kai dar nebuvo rašto. Tai dominavo visuomenėje, kurioje pagrindiniai

santykio su aplinka būdai buvo kalba ir tikėjimas aplinka: „Taip šimtus tūkstančių metų žmonija gyveno be idejų irėminančių linijų“³. Tokioje aplinkoje formavosi muzikinis folkloras.

Vertinant muzikinį folklorą, kaip socialinį reiškinių bendrame vykstančių procesų kontekste, akcentuotina, kad tai tautos būtis, išlikimo ir stiprybės esmė, nacionalinės ir profesionalų kuriamos kultūros pamatas (Klimka, 2007). Šios muzikinės tradicijos dvasia ir formos yra tas istorinis laidas, kuris kultūrai suteikia bent minimalias nacionalinio savitumo garantijas, tautinio tapatumo galimybes, padeda išlaikyti etnografinių regionų savitumą, todėl pagrįstai yra įvardijama kaip nacionalinės kultūros pagrindas bei svarbiausiu tautiškumo formavimasi sąlygojančiu, visuomenę konsoliduojančiu veiksmu (Laurėnas, Grygas, 2007).

Muzikinis folkloras (liaudies muzika) pagal kilmę beveik nebuvo savarankiška meno šaka, gyvuojanti vien tam, kad ja būtų estetiškai grožimasi. Visa jos žanrinė įvairovė vienaip ar kitaip buvo susijusi su tam tikrais visuomenės, tradicinio kaimo gyvenimo reiškiniais ir sudarė integralią vientisos kultūros dalį. Nuo lopšio iki pat mirties kuo įvairiausiose situacijose žmogų lydėjo liaudies muzikos intonacijos. Liaudies dainose apdainuojamas žmogaus santykis su aplinka, gamtos ir dangaus kūnų pažinimas, jų įtaka gyvenimui. Muzika taip pat buvo siejama su kovomis, religinėmis apeigomis, gydymu, darbu. Tai ypatinga meninė priemonė, galinti išreikšti beveik visus gyvenimo aspektus, vadinasi, adekvačiai suprasti tokią muziką galima tik konkretaus kultūrinio gyvenimo kontekste, atsižvelgiant į tą aplinką. Šiandieninėje aplinkoje folkloro dekodavimas dažniausia tampa prieinamas tik etnospecialistams (ne kaip buvo įprasta – visai liaudžiai). Todėl, siekiant vienos iš pagrindinių tradicijos funkcijų – tęstinumo – realizavimo, etnokultūros gyvoji tradicija – muzikinis folkloras – vis dažniau siejamas ir skleidžiamas novatoriškomis, modernizuotomis formomis. Laikantis liberalaus požiūrio liaudies muzikos atžvilgiu, į jo raišką žiūrима daug lanksčiau, tolerantiškiau vertinant aplinką ir jos neišvengiamą sąlytį (integraciją) su modernizacija, nesibodint tradicijos ir inovacijos sąlyčio bei orientuotą į šiuolaikinį jaunimą (kaip pagrindinį šio paveldo puoselėtoją ir laiduotoją). Tokiu būdu folkloro egzistavimui šiame laike ir erdvėje suteikiamas gyvastingumo atspalvis, kuris leidžia ją pažinti kaip natūralų aplinkos vyksmą, o ne svetimkūnį. Analizuojant šio muzikinio fenomeno sklaidą, puoselėjimo problematiką, šiandien svarbu įsisavinti tai, kad modernizacija griauja ne pačią tradiciją, o tik tradicinį ryšį su tradicija (ariantys ir dainuojantys artojai laukuose, rūtų darželiai ir pinami vainikai, skambančios naktigonių dainos, našlaičių raudos ir t. t.), kuris jau seniai nutrūkęs.

² Hempell, A. *The Global Village: Visual and Acoustic Space*. [interaktyvus]. Prieiga internete: <<http://www.anthonyhempell.com/papers/tetrad/visual.html>>.

³ Hempell, A. *The Global Village: Visual and Acoustic Space*. [interaktyvus]. Prieiga internete: <<http://www.anthonyhempell.com/papers/tetrad/visual.html>>.

Masinės kultūros dominavimas, kaip vienas ryškesnių XXI a. kultūrinių charakteristikų, darančių įtaką globalizaciniams procesams, tampa neatsiejamu nuo muzikinio folkloro raiškos pokyčių. Ryškėjant masinės saviraiškos poreikiui, masių kultūra tampa ir naujos moralės formavimosi terpe, kad kultūra turi būti vartojamai visur ir visų, o jos supratimas ir naudojimas nereikalautų išskirtinių pasiruošimo pastangų (Bielinis, 2001). Nors masinė kultūra yra traktuojama kaip priešprieša elitinei ir tradicinei kultūrai, tačiau kalbant apie liaudies muzikos tęstinumą, tenka atsižvelgti į tai, kad tradicijų puoselėtojai, tęsėjai (daugiau ar mažiau) yra ir tos pačios masinės kultūros vartotojai (tiek kaime, tiek mieste). Neretai tvirtinama, kad tai menkavertė pramoginė produkcija, nereikalaujanti gilesnio mąstymo, dvasinių pastangų, kuriama pagal tam tikrą šabloną ir tampa standartizuota kultūra, kurioje baigiasi pasaulio jausena, išgyvenimas ir jo patyrimas (Brzezinski, 1998). Tačiau puikiai suvokiama ir tai, kad tai neišvengiamybė, mūsų socialinės aplinkos, gyvenamos šiandienos produktas, kurį (kaip ir daugelį kitų socialinių pokyčių) reikės toleruoti ir, pagal būtinybę ar poreikį, vartoti. Mūsų kaimas taip pat ne išimtis ir yra gana aktyvus dalyvis šiuose procesuose (tiek kultūriniuose, tiek ekonominiuose, politiniuose). Visuomenei nuolat reikalingas atsipalaidavimas nuo kasdienybės rūpesčių, būtinas poilsis ir pramogos, atstatančios žmogaus gyvybines jėgas, reikalingas kasdieniam darbui (Šliogeris, 2001). Tradicijos gyvybingumo prielaidas šiandieninėje sociokultūrinėje aplinkoje vaizdžiai iliustruoja Sezemano mintis: „Vien tik atsivadę esamojo gyvenimo ritmui ir pasiėmę jo ypatingą vyksmo būdą, mes įgauname tą jautrumą, kuris mums leidžia surasti praeityje tai, kas sugeba iš naujo atgyti ir išsiskleisti dabarties aplinkybėse“ (Sezemanas, 1934).

Ugdymas muzikinio folkloro puoselėjimo ir tęstinumo kontekste

Folkloro perdavimas iš kartos į kartą įprastai vyksta pirminės socializacijos būdu – šeimoje – ir antrinės socializacijos būdu – per švietimo sistemą ir žiniasklaidą. Viena jos raiškos terpių – šeima, šiandien (dėl objektyvių priežasčių) baigia prarasti etninės tradicijos perdavėjos funkcijas, liaudies muzikos perdavimo ir palaikymo misiją savaime centruodama švietimo institucijų veikloje (mokykla šiandien tampa beveik vienintelė, galinti perteikti ir laiduoti etnokultūrinių vertybių išlikimą).

Analizuojant etnokultūros (taip pat ir muzikinio folkloro) integraciją reglamentuojančius dokumentus⁴ Lietuvos bendrojo ugdymo plėtotės kontekste, galima daryti prielaidą, kad teisiškai etnokultūrinis, etnomuzikinis ugdymas pagrįstai gali būti laikomas pakanka-

mu. LR švietimo sistemoje liaudies muzikos integravimas į bendrąjį muzikinį ugdymą reglamentuojamas ugdymo programose, išsilavinimo standartuose, metodinėse rekomendacijose, ugdymo strateginiuose planuose ir projektuose⁵. Teoriškai muzikiniam folklorui tiek ugdymo sistemose, tiek valstybės deklaruojamose programose, standartuose suteikiama pakankamai erdvės integruotis į bendrąjį muzikinio ugdymo procesą. Tačiau, kaip švietimo politikos sprendimai įgyvendinami praktikoje, tai jau kitas klausimas, atskleidžiantis nemažai probleminių aspektų. Atotrūkis tarp teorijos ir ugdymo praktikos yra natūralus dalykas, tačiau dabartinė ugdymo praktika neretai aplenkia net teorinę mintį: fiksuojamas ugdymo teorijos atsilikimas nuo praktikos poreikių (Bitinas, 2005). Lyginant švietimo politiką ir švietimo praktiką vis dar galima teigti, kad politiniai sprendimai ne visada yra realiai įgyvendinami kasdieniame mokyklos gyvenime ir ten vykdomame ugdymo procese.

Globalizacijos, integracijos reiškinių persmelktas XXI a. tradicinės muzikos raiškai sudaro vis nepalankesnes sąlygas pasiekti praktinę erdvę. Todėl savaime kyla poreikis ieškoti naujų metodų, pateikimo formų, kuriomis liaudies muzika būtų *priimtinesnė* ir *suprantamesnė* šiandienos jaunajai kartai, taip ir toliau išlaikant jau antrąjį amžių skelbiamą etnomuzikinio ugdymo koncepciją (puoselėti ir išlaikyti savo tautines etnomuzikines tradicijas).

Modernizuotas folkloras – priemonė išsaugoti muzikinį folklorą

XXI a. muzikinėje kultūroje populiariosios muzikos dominavimas akivaizdus. Tačiau reikia akcentuoti, kad ši muzika jos pagrindiniam vartotojui – jaunimui – tarnauja ne tik kaip hedonistines funkcijas išpildantis reiškinys. Sociologinės apklausos duomenys patvirtina, kad populiariosios muzikos įtaka mokiniais neabejotina: atskleidžia mokinių muzikinės kultūros, estetinių vertybių turinį ir turi įtakos jų asmeninei brandai (muzikinei, dvasinei, vertybinių prioritetų ir t. t.) (Piličiauskas, 1998). Moksleivių susidomėjimas populiariąja muzika įvardijamas kaip „uždrausto vaisiaus“ fenomenas, kai daugiau domimasi ta muzika, kuri mokykloje yra dažnai nepalankiai vertinama (Rauduvaitė, 2008). Populiarioji muzika mokslieviams tampa natūraliu, savu, suvokiamu ir priimtinu šiandienos aplinkos reiškiniumi, kurio egzistavimas netgi nebekelia didesnių abejonių: ar jis reikalingas, ar naudingas, ar geras? Ši muzika tiesiog *yra* kasdienės aplinkos dalis, kuri jiems yra sava, priimtina ir jų suvokimu „savaime suprantama“ (priešingai liaudies muzikai – nesuprantama, svetima, nepriimtina ir t. t.).

⁵ *Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai* (2003); *Muzikos dalyko pagrindiniam ugdymui metodinės rekomendacijos* (2008); *Pradinio ir bendrojo ugdymo bendrosios programos* (2008); *Lietuvių etninės kultūros ugdymo bendrojo lavinimo mokykloje strategija* (2008).

⁴ *Lietuvos švietimo koncepcija* (1992); *Lietuvos švietimo reformos gairės* (1993); *Lietuvių etninės kultūros ugdymo bendrojo lavinimo mokykloje strategija* (2008).

Kyla klausimas: kodėl nepasinaudojus vertingosios populiariosios muzikos dominavimu tarp moksleivių, suteikiant etnomuzikiniam ugdymui šiuolaikiškumo, naujumo ir patrauklumo?

Naujų raiškos priemonių ieškojimas interpretuojant muzikinį folklorą, populiariosios muzikos ir folkloro sintezė – pasaulinėje praktikoje jau gana plačiai žinomas ir praktikuojamas reiškinys. Pirmieji tokios muzikos pavyzdžiai, kurie ir darė įtaką naujų folkloro raiškos formų atsiradimui ir raidai, pasirodė jau XX a. 7–8-ajame dešimtmetyje. Pasaulyje tai buvo įvardijama kaip *World music* pavyzdžiai. Juose buvo galima rasti įvairių tradicinės muzikos įrašų: klasikiniai indų rago, Pietų Amerikos Andų indėnų ansambliai, kurių muzikoje susipynę vietos ispanų ir afrikietiška tradicinė muzika ir kt. Tuometinis susidomėjimas egzotiškų šalių muzika tam tikra prasme suteikė gaivumo tiek populiariajai muzikai, tiek muzikiniam folklorui. Didžiulės įtakos turėjo ir idealizuotas įvaizdis apie „nėsusigadintus“ Rytus, kuriuose gyvenama gamtos ir kosmoso dėsnių dermėje, kur žmogus gyvena santaikoje su savimi, kitais žmonėmis bei visata ir yra daug kartų geresnis už iškrypusį ir rafinuotą civilizuoatą žmogų (Avramecs, Muktupavels, 2005).

Lietuvoje modernizuoto folkloro raiška pamažu tampa taip pat viena daugelio muzikavimo formų, kurių dėka liaudies muzika turi galimybę adaptuotis šiuolaikinėje aplinkoje, pateisindama *gyvosios tradicijos* nešėjos statusą. Kaip garantuoti šį gyvosios tradicijos tęstinumą? Kadangi pagrindinis tęstinumo laiduotojas yra jaunimas, atsakymas į šį klausimą itin priklauso nuo etnomuzikinio ugdymo: jo organizavimo, pateikimo formų, metodų, ugdytinių poreikių ir lūkesčių įvertinimo, pedagogų gebėjimo analizuoti šiuolaikinę kultūrą, jos raidos dimensijas bei išvystyti naujovių pozityvumą ir negatyvumą.

Moksleivių nuostatų tradicinio ir modernizuoto folkloro atžvilgiu analizė

Analizuojant moksleivių nuostatas tradicinės ir modernizuotos etnomuzikos (folkloro) aspektu ir jų for-

mavimosi tendencijas bendrojo lavinimo mokykloje, 2007 m. Lietuvos vidurinėse mokyklose ir gimnazijose atliktas konstatuojamasis tyrimas (apklausa). Tyrimui pasirinkti vyresniųjų klasių moksleiviai (IX–XII klasės): kaip vieni labiausiai ieškančių naujovių (tiek pozityvių, tiek negatyvių); siekiantys originalių savi realizacijos formų; muzika išsakantys maištingas pozicijas visuomenės atžvilgiu ir t. t. Šis amžiaus tarpnis pasirinktas dėl vieno svarbiausių aspektų – perėjimo iš paauglystės į jaunystę, kai įgyjamos nuostatos ir vertybinės orientacijos, kurių pagrindu formuojasi etnomuzikinės kultūros suvokimas ir vertinimas. Taip pat įvertina, kad šioje ugdymo pakopoje etnomuzikinio ugdymo organizavimas įvardytinas kaip problemiškas.

Konstatuojamasis diagnostinis tyrimas buvo atliekamas keliais etapais: *ekspertų apklausos organizavimas* (ekspertų parinkimas, muzikinių kūrinių pateikimas atrankai, ekspertų vertinimo pagrindu atrenkami kūriniai); *tyrimo instrumento rengimas*, remiantis ekspertinės apklausos rezultatais; Lietuvos aukštesniųjų klasių moksleiviams *anketavimas ir gautų tyrimo rezultatų apdorojimas bei analizė*.

Konstatuojamajame diagnostiniame tyrime dalyvavo 435 aukštesniųjų klasių moksleiviai iš 17 Lietuvos gimnazijų ir vidurinių mokyklų. Bendra tyrimo instrumentų grįžtamumo kvota siekė 89,8 proc. Tyrimas apėmė 14 Lietuvos regioninių (miestai, miesteliai, kaimai): apklausti moksleiviai iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Marijampolės, Zarasų, Kupiškio, Telšių, Šilutės, Joniškio, Viekšnių (Mažeikių raj.), Kvedarnos (Šilalės raj.), Varnių (Telšių raj.) ir Pajūrio (Šilalės raj.) gimnazijų ir vidurinių mokyklų. Tiriamųjų amžius svyruoja nuo 15 iki 18 m. Iš miestelių ir kaimų apklausoje dalyvavo 38,7 proc. respondentų (iš miestelių – 20,5 proc., kaimų – 18,2 proc.), o likusią dalį sudarė iš miestų (61,4 proc.).

Remiantis konstatuojamojo tyrimo rezultatais galima daryti prielaidą, kad moksleiviai mieliau priima modernizuotas folkloro raiškos formas (*patinka* – 51,5 proc., tradicinis folkloras *patinka* – 6,9 proc.) (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

Konstatuojamojo tyrimo moksleivių nuostatos tradicinio ir modernizuoto folkloro atžvilgiu pagal apibendrinamuosius tipologinius požymius (%), N = 435

Tipologija	Patinka	Nei patinka, nei nepatinka	Nepatinka
Stilistika – tradicinis folkloras	6,9	43,0	50,1
Stilistika – modernizuota folkloras	51,5	38,2	10,3

Per apklausą respondentai turėjo galimybę išsakyti savo refleksijas apie išklaustytus muzikinius pavyzdžius (*Minčių lietaus* principu). Neigiamą moksleivių nuostatą tradicinio folkloro atžvilgiu iliustruoja moksleivių išsakytų minčių charakteristikos: *atsibodusi, nuobodi, melancholiška, monotoniška, nepopuliari, neįdomi*. Šie požymiai patvirtina, kad apie šiuolaikiš-

kesnių liaudies muzikos raiškos būdų ieškojimus ir integravimą į etnomuzikinį ugdymą reikėtų kalbėti kaip apie realų dalyką. Keletas motyvų iš moksleivių pasisakymų: „...*Kam ta nesąmoninga liaudies muzika*“, „...*jaunimui patinka šiuolaikiška muzika, o ne atgyvenusi*“, „...*nepatinka todėl, kad ten ne dainuoja, o rėkia*...“, „...*kūriniai, tinkantys folkloriniam muzie-*

jui...“; „...atgyvenos, jų klauso tik seniai per vakaruškas...“ (cit. iš *Minčių lietaus*).

Apibendrinant tiriamųjų mintis apie modernizuotą folklorą (*priimtina, nenuobodu, geras ritmas ir instrumentai, šiuolaikiška, populiari, atitinka jaunimo poreikius*), galima daryti išvadą, kad viena svaresnių priežasčių, kodėl moksleiviams šis stilius priimtinesnis, yra muzikos *šiuolaikiškumas ir jų muzikinės pajautos atitikimas*: modernizuoto folkloro interpretacijose girdimi roko, pop-, technomuzikos elementai, liaudies muzikos intonacijas moksleiviams leidžia išgirsti jiems priimtinos ir jų propaguojamos muzikinės kultūros kontekste. Nemažai abejojančių, neapsisprendusių dėl savo nuostatų, respondentų procentas (žr. 1 lent.) leidžia daryti prielaidą, kad esant efektyviam ir moksleiviams priimtina šios muzikos pateikimo būdai, galimos palankios sąlygos formuoti teigiamai nuostatai tiek tradicinio, tiek modernizuoto folkloro atžvilgiu.

Respondentų, priskirtinų gyvenančių mieste, kaime ar miestelyje nuostatų į pateikiamą muziką, skirtumas nebuvo statistiškai reikšmingas (nors organizuojant šį tyrimą buvo tikėtasi priešingai: pagal gyvenamąją vietą respondentų nuostatos gali itin skirtis, o pagal mokyklą tokio nuomonių skirtumo neprognozuota). Moksleivių nuostatoms tradicinio ir modernizuoto folkloro atžvilgiu daro įtaką *muzikinis išsilavinimas* (bendravimas su muzika) – tai vaizdžiai iliustruoja tyrimų rezultatai (žr. 2 lent.). Nustatyta, kad didžiausios įtakos formuojantis nuostatoms turi respondentų muzikinis išsilavinimas. Tyrimo rezultatai parodė, kad kaimuose, lankančių tradicinius, modernizuotus folkloro ansamblius, visai nėra (didžiausias procentas miestuose – 5,20 proc.), o nepamokinėje muzikinėje veikloje gausiausiai dalyvauja miestelių moksleiviai (žr. 2 lent.).

2 lentelė

Respondentų bendravimo su muzika skirtumai pagal gyvenamąją vietą (N = 435)

Bendravimas su muzika	Gyvenamoji vieta			p reikšmė
	Miestas	Miestelis	Kaimas	
Tik per muzikos pamokas	73,80	62,90	83,50	0,010
Dalyvauju popamokinėje muzikinėje veikloje (grupės, ansambliai ir t. t.)	25,10	30,30	15,20	0,067
Lankau (-iau) vaikų muzikos mokyklą (ar kitą muzikos mokyklą)	10,10	10,10	6,30	0,582
Dalyvauju tradiciniame folkloro ansamblyje	5,20	2,20	0	0,068
Dalyvauju šiuolaikinio folkloro grupėje, ansamblyje	1,10	0	0	0,387

Pagrindiniai nuostatų muzikinio folkloro atžvilgiu kaitos modelio principai

Ieškant būdų, kaip sąlygoti moksleivių nuostatų muzikinio folkloro atžvilgiu formavimąsi organizuojamo ugdomojo proceso metu, kaip vienas galimų metodų siūlomas *modernizuotų folkloro raiškos formų (MFRF) integravimas į etnomuzikinį ugdymą* (tiek pamokinėje, tiek popamokinėje veikloje). Šio siūlomo metodo viena pagrindinių idėjų – per modernizuotas folkloro raiškos formas švelninti moksleivių tradicinės muzikos atmetimo veiksnį ir ugdyti teigiamą nuostatą tradicinės lietuvių liaudies muzikos atžvilgiu. Šio proceso aukščiausia siekiamybe įvardijamos ne teigiamos nuostatos formavimas modernizuotų folkloro raiškos formų, o tradicinės liaudies muzikos atžvilgiu. Ši idėja pateikiama nuostatų muzikinio folkloro atžvilgiu ugdymo modernizuotomis folkloro raiškos formomis tyrimo dizaino schemoje (žr. 1 pav.).

Pateiktoje schemoje nuostatos muzikinio folkloro atžvilgiu egzistuoja visada – ir prieš tyrimą, ir po jo. Todėl su jomis susiduriama ir tyrimo pradžioje, ir po tyrimo. Tačiau baigiamajame tyrimo etape nuostatos muzikinio folkloro atžvilgiu, sąlygotos eksperimentinio ugdymo (taikant modernizuotas folkloro raiškos formas muzikinio ugdymo procese), pateikiamos kaip teigiamai pakitusios. Išanalizuotos literatūros apie tradicines ir modernizuotas folkloro raiškos formas bei asmeninės pedagoginės praktikos pagrindu buvo su-

kurtas hipotetinis MFRF taikymo etnomuzikiniame ugdyme tyrimo modelis.

Nustačius realią mūsų šalies vyresniųjų klasių moksleivių nuostatų muzikinio folkloro atžvilgiu situaciją buvo parengtas ir įgyvendintas ugdomasis pedagoginis eksperimentas.

Ugdomasis tyrimas ir jo rezultatai

Išnagrinėjus etnomuzikinio ugdymo probleminius aspektus teoriniuose šaltiniuose, išanalizavus atlikto konstatuojamojo diagnostinio tyrimo (apklausos) rezultatus, išryškėja akivaizdi būtinybė ieškoti naujų darbo formų, metodų organizuojant etnomuzikinį ugdymą. Vienas siūlomų alternatyvių metodų – *etnomuzikinis ugdymas taikant modernizuoto folkloro raiškos formas (MFRF)*. Siekiant plačiau ir detaliau išanalizuoti šio metodo reprezentatyvumą ir taikomumą muzikinio ugdymo praktikoje, buvo pereita prie kito tyrimo etapo – *pedagoginio (ugdomojo) eksperimento*. Šiuo eksperimentu nesiekama sukurti sistemą, lyginant su kuria nors kita, priešingai, tikrinama iškelta hipotezė: *ar MFRF taikymas muzikinio ugdymo procese padeda formotis teigiamoms moksleivių nuostatoms tradicinio folkloro atžvilgiu?* Šiuo eksperimentiniu tyrimu siekiama įrodyti, kad ši eksperimentinio ugdymo programa gali būti viena daugelio pedagoginių alternatyvų, siekiant optimizuoti etnomuzikinį ugdymą, tačiau netraktuotina kaip nauja etnomuzikinio ugdymo sistema.

1 pav. Nuostatų etnomuzikos atžvilgiu ugdymas MFRF tyrimo dizainas

Šios eksperimentinės metodikos pagrindai buvo formuojami remiantis tyrėjo kelių metų praktinio pedagoginio darbo (pamokinės ir popamokinės veiklos⁶) ir koncertinės veiklos patirtimi. *Lietuvių liaudies muzikos populiarinimo modernizuoto folkloro raiškos formomis* idėja pradėta realizuoti 2002 m. su Šiaulių universiteto studentų modernizuoto folkloro grupe. Nuo 2005 m. ši idėja išsirutuliojo į pedagoginę idėją *Modernizuoto folkloro raiškos formų taikymas etnomuzikiniame ugdyme*.

Ekspertas buvo vykdomas Šiaulių universiteto gimnazijoje su II–IV klasių moksleiviais 2006–2008 m. Ekspertas buvo vykdomas su dviem eksperimentinėmis grupėmis: eksperimentinė *Modernizuoto folkloro studija (MFS)* (popamokinės veiklos forma) ir eksperimentinė *klasė (EK)* (pamokinės veiklos forma). *MFS* eksperimentinė grupė pasirinkta kaip pagrindinė eksperimentinė bazė, kurioje galimas maksimalus MFRF taikymas etnomuzikinio ugdymo procese. Siekiant sustiprinti eksperimento išorinį valiđumą (eksperimente naudojamų metodų tinkamumą bendrojo muzikinio ugdymo procese), antrąją eksperimentinę grupę pasirinkta II gimnazijos klasė (kaip pamokinės veiklos forma).

Ruošiant eksperimentinio tyrimo metodiką, planuojant tyrimo etapus, buvo remtasi *veiklos tyrimo*⁷ veiklos ir reflektavimo modeliu. Vykdamas eksperimentą programos turinys buvo koreguojamas atsižvelgiant į

⁶ 11 metų pedagoginis darbo stažas etnomuzikinio ugdymo srityje.

⁷ Veiklos tyrimas (*Action research*) – tai socialinis eksperimentas, susiformavęs Lewin „Lauko teorijos“ (*Field theory*) pagrindu (teorija orientavosi į socialinius eksperimentus, atliekamus ne laboratorinėmis, o natūraliomis sąlygomis, t. y. tyrimas atliekamas gerinant praktinės veiklos funkcionavimą kasdienėse įprastinėse užduotyse ir veiklose). Veiklos tyrimo teorija grindžiama šiais tyrimo žingsniais: *planavimas–veikla–stebėjimas–reflektavimas* (veiklos ir reflektavimo ciklas pagal Lewin) (Gerulaitis, 2007).

eksperimente dalyvaujančių moksleivių poreikius, lūkesčius ir pasiūlymus (interpretuojant etnomuziką), kilusius darbo procese, tyrėjų pastebėtus trūkumus ir privalumus. Todėl tam tikrais etapais (pagal būtinybę darbo procese, o ne pagal nustatytus terminus) eksperimentinės veiklos planas ir turinys buvo koreguotas.

Ekspertinis tyrimas vykdytas šiais etapais:

1. Nuostatos tradicinio folkloro (TF) ir modernizuoto folkloro (MF) atžvilgiu pradinis diagnostavimas.
2. Ekspertinės programos veiklos turinio korekcijos derinant ekspertatoriaus ir eksperimento dalyvių lūkesčius, poreikius ir interesus.
3. Modernizuoto folkloro raiškos formų inicijavimas ir praktinis įgyvendinimas studijos bei klasės muzikinėje veikloje.
4. Moksleivių įsitraukimo į MFRF ieškojimą ir taikymą praktinėje muzikinėje veikloje refleksijos bei tolesnio ekspertinio tyrimo veiklos turinio korekcijos (jos buvo atliekamos viso ekspertinio tyrimo metu), atsižvelgiant į respondentų pasiūlymus ir lūkesčius.
5. Tiriamųjų nuostatos TF ir MF atžvilgiu diagnostavimas atlikus ekspertinę *Moksleivių nuostatos etnomuzikos atžvilgiu formavimas modernizuoto folkloro raiškos formomis* programą.

Per tyrimą atlikti du diagnostiniai pjūviai. Ekspertinio tyrimo dalyvių nuostatos TF ir MF atžvilgiu dinamiškai diagnozuoti taikytas tas pats tyrimo instrumentas (anketa), kaip ir per konstatuojamąjį tyrimą.

Tyrimo metodika. I ir II eksperimentinėse grupėse buvo dirbama iš dalies skirtingais pamokinės ir popamokinės muzikinės veiklos principais, todėl ekspertinio ugdymo metodikos ir organizavimas šiose

grupėse skyrėsi (todėl rezultatų analizėje neinterpretuojama kaip tolygūs).

Interpretuojant lietuvių liaudies dainas, eksperimentinės programos metodai grindžiami MFRF būdingomis muzikos raiškos priemonėmis, kurios tyrime susistemintos į šias sritis:

- **Ritmika** (artima *hard rockui*, silpnųjų takto dalių akcentavimas, dainos melodijos ritminės struktūros keitimas, sinkopuotas ritmas suteikiantis *swingui*⁸ būdingą skambesį ir kt.).
- **Harmonija** (būdinga bliuzinei dermei, *hard rockui*, vienos funkcijos harmoninis pritarimas, džiazui būdingi netercinės sandaros specifiniai akordų apvertimai, dermės keitimas ir kt.).
- **Kompiuterinės technologijos** (muzikinės programos) (naudojamasi *Reason, Cubase, Ableton, Hypersonic, Trilog, Stylus* programomis⁹).
- **Instrumentai** (populiariosios muzikos – elektrinė gitara, akustinė gitara, bosinė gitara, mušamieji, bongai, perkusija (kaubelas, tambūrinas), sintezatorius – instrumentų derinimas su tradiciniais liaudies instrumentais – kanklėmis, skudučiais, smuiku, kleketu ir kt.).
- **Vokalas** – dainos melodijos pateikimo būdas (melodijos kanonizavimas, jos atlikimas atitariant (aido principu), balsu išgaunami garsiniai efektai ir kt.).

Darbas *Modernizuoto folkloro studijoje* buvo organizuojamas tam tikrais etapais: liaudies dainos ir siūlomoms aranžuotoms koncepcijoms pateikimas, diskusijos; darbas su vokaline ir instrumentine grupėmis (pavieniui ir bendrai); paruošto kūrinio meninis pateikimas (koncertų, mokyklos renginių metu); lietuvių liaudies dainų interpretacijos taikant MFRF, analizė (studijos dalyvių ir vadovų pastebėjimai, pasiūlymai dėl tolesnės muzikinės veiklos)¹⁰. Dirbant su *eksperimentine klase* eksperimentinė ugdymo programa buvo integruojama į kelias muzikos pamokos veiklas, t. y. į muzikos klausymąsi, dainavimą ir ritminį muzikavimą. Organizuojant muzikinę klasės veiklą, buvo siekiama, kad procesas vyktų natūraliomis bendrojo muzikinio ugdymo sąlygomis (nesudarant išskirtinių laiko sąlygų ir išskirtinės materialinės bazės).

Tyrimo rezultatai. Eksperimentinės *MFS* I diagnostinio tyrimo rezultatų rodo, kad pradėdant eksperimentinį tyrimą respondentai MF atžvilgiu išreiškė

⁸ Svingas (angl. *Swing* – svyravimas, ritmas, polėkis) XX a. 4–5-ojo dešimtmečio džiazos stilius. Jam būdinga nuolat pulsuojanti ritmika, grindžiama nuolatiniais akcentų paankstinimais arba uždelsimais (Vaitkevičiūtė, 2002, 1012).

⁹ Šios programos plačiai naudojamos garso įrašų studijose, kur dirbama su pramoginės muzikos atlikėjais (roko, technomuzikos, repo, popmuzikos, hausos ir kt.).

¹⁰ Šiame etape tyrėjai, įvertinę moksleivių išsakytus pastebėjimus, esant būtinybei toliau atlieka organizuojamos eksperimentinės veiklos patikslinimus.

gana pozityvią nuostatą (*Patinka* – 52,9 proc.). Ši situacija iš dalies labai panaši į atlikto konstatuojamojo tyrimo rezultatus, todėl remiantis šiais duomenimis, galima teigti, kad *MFS* respondentų nuostatos TF ir MF atžvilgiu, prieš pradėdant vykdyti tyrimą, iš dalies atitiko bendrąją nuostatų pasiskirstymo tendenciją tarp mūsų šalies vyresniųjų klasių moksleivių. Šiai eksperimentinei grupei pritaikius eksperimentinę ugdymo programą ir atlikus II diagnostinį pjūvį, respondentų veiklos rezultatai pasiskirstė kitokia seka, išryškindami kai kuriuos dėsningumus. Fiksuojamas MF ir jam būdingų charakteristikų dominavimas: šimtaprocentinis teigiamos nuostatos pareiškimas *modernizuotos liaudies muzikos* atžvilgiu, taip pat ir jos atlikėjų (*modernizuoto folkloro grupių*) ir *vokalio-instrumentinio* žanro atžvilgiu, kuris yra dominuojantis šios stiliaus muzikoje. Kadangi eksperimentinio tyrimo tikslas buvo ugdyti teigiamą nuostatą ne tik modernizuoto folkloro, bet ir etnomuzikos ir jos raiškos formų atžvilgiu, itin svarbi respondentų nuomonė apie tradicinį folklorą. Nors po eksperimentinio tyrimo tradicinis folkloras ir neperėmė lyderiaujančių modernizuoto folkloro pozicijų, tačiau išreikštų nuostatų pokytis teigiamos nuostatos link konstatuotinas. Daugelis eksperimentinės studijos respondentų, išsakydami nuostatas tradicinio folkloro atžvilgiu, pasiskirstė tarp išreiškiančių neapsisprendimą ir teigiamą nuostatą (*Nežinau* – 58,8 proc., *Patinka* – 17,6 proc.), o tai priešinga situacija tyrimo I diagnostinio pjūvio rezultatams (*Nežinau* – 17,6 proc., *Patinka* – 0 proc.). Šie rezultatai iš dalies byloja apie sumažėjusią moksleivių rezistenciją tradicinei lietuvių liaudies muzikai. Eksperimentinio ugdymo procese praktinis sąlytis su šia muzika per modernizuotas etnomuzikos raiškos formas sudarė sąlygas moksleivių etnomuzikiniam pažinimui ir nuostatos jo atžvilgiu teigiamam kitimui (studijos eksperimentinio tyrimo I ir I diagnostinių pjūvių rezultatai pagal išreikštų nuostatų TF ir MF atžvilgiu vidurkius¹¹ pateikiami 2 pav.).

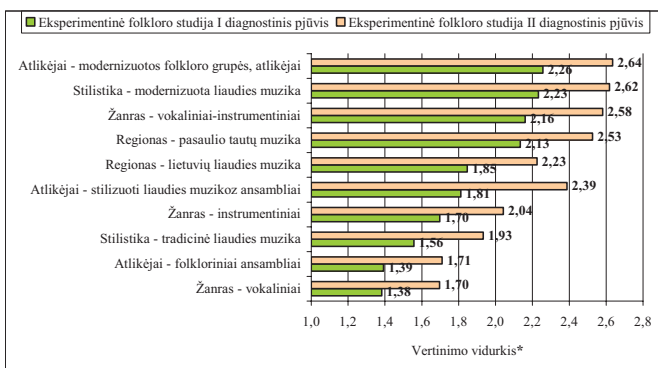
Hipotezė, kad modernizuoto folkloro taikymas etnomuzikiniame ugdyme daro teigiamą įtaką moksleivių nuostatoms tradicinio folkloro atžvilgiu formavimuisi, pasitvirtino.

Eksperimentinės *klasės* tyrimo I diagnostinio pjūvio rezultatai rodo, kad prieš pradėdant realizuoti eksperimentinę ugdymo programą, respondentų nuostatų pasiskirstymas TF ir MF atžvilgiu panašus į jau analizuotos eksperimentinės studijos ir konstatuojamojo tyrimo metu gautus rezultatus: aukštesnėse pozicijose išlieka modernizuotas folkloras (*Patinka* – 25 proc.), o tradicinio folkloro – priešingai (*Patinka* – 0 proc.). Pastebėtinas žemas respondentų išsakytos teigiamos nuostatos procentas į visus tyrime pateiktus tipologinius apibendrinančiuosius požymius TF ir MF atžvilgiu, o ties kai kuriais tipais – *tradicinė liaudies muzika, vo-*

¹¹ Skalė nuo 1 iki 3: *Patinka* – 3, *Nežinau* – 2, *Nepatinka* – 1.

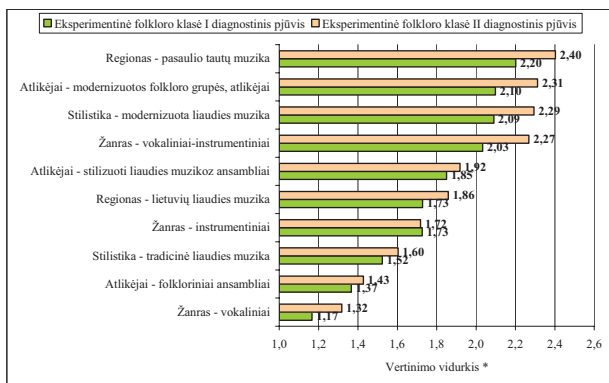
kalinis žanras, instrumentinis žanras, folkloriniai ansambliai, lietuvių liaudies muzika – respondentų nuostata kategoriškai neigiama (*Patinka* – 0 proc.).

Atlikus tyrimo II diagnostinį pjūvį (užbaigus eksperimentinės ugdymo programos vykdymą), respondentų nuostatų pasikeitimas, nors ir minimalus, yra fiksuojamas. Teigiamos nuostatos ryškiausias kitimas matomas *modernizuoto folkloro* (I diagnostinio pjūvio *Patinka* – 25 proc., II – 50 proc.) ir *vokalinio-instrumentinio žanro folkloro* (I diagnostinio pjūvio *Patinka* – 20,8 proc., II – 54,5 proc.) atžvilgiu (kaip vienos pagrindinės MF būdingos charakteristikos). Teigiamos nuostatos minimalius pokyčius tradicinio folkloro atžvilgiu atskleidžia neapsisprendusių, abejojančių respondentų rezultatai (I diagnostinio pjūvio *Nei patinka, nei nepatinka* – 29,2 proc., o II – 31,8 proc.). Rezultatų pasiskirstymas logiškas įvertinus eksperimentinio ugdymo specifiškumą (*EK* šis metodas buvo integruojamas tik į kelias muzikos pamokos dalis), lyginant su eksperimentiniu *MFS* ugdymo proceso (aktyvi muzikinė praktinė veikla popamokiniuose užsiėmimuose) organizavimu (eksperimentinės klasės tyrimo I ir I diagnostinių pjūvių rezultatai, pritaikant vidurkių išraišką, pateikiami 3 pav.).

* pritaikyta vidurkių išraiška: skalė – nuo 1 iki 3.

2 pav. Eksperimentinės studijos tyrimo abiejų pjūvių rezultatai pagal išreikštų nuostatų TF ir MF atžvilgiu vidurkius

* pritaikyta vidurkių išraiška: skalė – nuo 1 iki 3.

3 pav. Eksperimentinės klasės tyrimo abiejų pjūvių rezultatai pagal išreikštų nuostatų TF ir MF atžvilgiu vidurkius

Atlikus ugdomąjį (*vienos alternatyvos*) eksperimentą su *Modernizuoto folkloro studija* ir *II klase* bei išanalizavus tyrimo metu gautus rezultatus, apibendrinant galima daryti išvadą, kad:

- intensyvi praktinė etnomuzikinė eksperimentinės *studijos* dalyvių veikla, taikant modernizuoto folkloro raiškos priemones, sudarė palankias sąlygas etnomuzikos raiškos formoms pažinti ir nuostatoms kryptingai keistis (teigiami nuostatos pokyčiai modernizuotų ir tradicinių folkloro raiškos formų atžvilgiu);
- eksperimentinės *klasės* tyrimo rezultatai fiksuoja minimalius tiriamųjų teigiamos nuostatos pokyčius¹² etnomuzikos raiškos formų atžvilgiu (dominuojančios pozicijos atiduodamos modernizuotoms folkloro raiškos formoms).

Išvados

1. Išanalizavus etnokultūros raiškos požymius bendrosios kultūros kontekste ir pateikus modernizuotų etnomuzikos raiškos formų charakteristikas, buvo konstatuoti etnomuzikos egzistavimo šių dienų sociokultūrinėje aplinkoje probleminiai klausimai, etnomuzikos raiškos formų pokyčių dėsningumai, atitinkantys bendrosios kultūros raidos tendencijas ir muzikinės kultūros modernizacijos procesų įtaka kintančioms etnomuzikos raiškos formoms.
2. Konstatuojamuoju tyrimu fiksuota vyraujanti neigiama aukštesniųjų klasių moksleivių nuostata tradicinės lietuvių liaudies muzikos atžvilgiu ir pozityvus požiūris į modernizuoto folkloro raiškos formas.
3. Ugdomasis tyrimas parodė, kad remiantis darbe pateiktu teigiamos nuostatos formavimo modeliu ir kryptingai organizuojant paauglių muzikinę veiklą, kurios pagrindu yra modernizuotas folkloras, teigiamą poveikį patiria ir šios veiklos dalyvių nuostata tradicinės lietuvių liaudies muzikos atžvilgiu apskritai.

Literatūra

1. Ambrzevičius, R. (2008). *Psichologiniai muzikinės darnos aspektai*. Kaunas: „Technologija“.
2. Apanavičius, R. (2001). Etninė muzika iš amžių glūdumos. *Darbai ir dienos*, 25, 7–38. Kaunas: VDU leidykla.
3. Avramecs, B., Muktupavels, V. (2005). *Pasaulio muzika*. Vilnius: Kronta.
4. *Bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir išsilavinimo standartai*. (2003). Vilnius: Švietimo plėtotės centras.

¹² Minimalius pokyčius klasėje galėjo sąlygoti trumpas eksperimentinės veiklos laikotarpis – 1,5 m. (metodą naudojant ne visoje muzikos pamokos dalyse, toks laikotarpis ryškesniems pokyčiams yra per trumpas).

5. Bielinis, L. (2001). Masių kultūra. *Dailė*, 1. Vilnius: Dailininkų sąjungos leidykla.
6. Bitinas, B. (2005). Edukologijos mokslas ugdymo paradigmu sankirtoje. *Pedagogika*, 79, 5–10. Vilnius: VPU leidykla.
7. Brzezinski, Z. (1998). *Nebevaldomas pasaulis. Globalinė sumaištis XXI amžiaus išvakarėse*. Vilnius. Vilnius: Tvermė.
8. Čepienė, S. (2001). Dėl šiuolaikinio etnokultūrinio ugdymo mokykloje. Problemų analizė, *Etninė kultūra* (p. 33–35). Vilnius: Petro ofsetas.
9. *Etninė kultūra*. (2001). Etninės kultūros globos tarybos informacinis leidinys. Vilnius: Petro ofsetas.
10. Grigas, R. (2007). Nacionalinis sąmoningumas šiandien: jaunuomenės pasirinkimo drama. *Tautiškas ir pilietiškumas / Atskirtis ar dermė?* (p. 13–28). Vilnius: VPU.
11. Hempell, A. The Global Village: Visual and Acoustic Space. [interaktyvus]. Prieiga internete: <<http://www.anthonyhempell.com/papers/tetrad/visual.html>> [žiūrėta 2008-09-11].
12. Klimka, L. (2007). Pilietiškumas ir tautiškas: laiko dimensijos ir aktualijos. *Tautiškas ir pilietiškumas / Atskirtis ar dermė?* (p. 127–142). Vilnius: VPU.
13. Klumbytė, N. (1999). Tradicinės etnografijos mokslinės paradigmos dekonstravimas pomoderinioje antropologijoje. *Sociologija. Mintis ir veiksmai*, 4 (6), 88–99. Klaipėda: KU leidykla.
14. Laurėnas, V. Pilietinės visuomenės diskursas Lietuvoje. *Tautiškas ir pilietiškumas. Atskirtis ar dermė?* (p. 83–109). Vilnius: VPU.
15. *Lietuvių etninės kultūros ugdymo bendrojo lavinimo mokykloje strategija* (Projektas). [interaktyvus]. Prieiga internete: <http://www.smm.lt/teisine_baze/projektai.htm> [žiūrėta 2009-08-19].
16. Lukšienė, M. (2001). *Jungtys*. Vilnius: Alma litera.
17. *Muzikos enciklopedija*. (2007). T. III (p. 127–131). Vilnius: LMA.
18. *Pagrindinio ugdymo bendrosios programos* (Projektas). (2007). Integruoto meninio ugdymo bendroji programa ir metodinės rekomendacijos. Vilnius: Švietimo plėtotės centras.
19. Palubinskienė, V., Baltrėnienė, M. (2004). Empirinis tyrimas su Respublikos muzikos mokytojais bei VI–XII klasių moksleiviais. *Liaudies kultūra*, 2, 42–46. Vilnius: LLKC.
20. Piličiauskas, A. (1998) *Muzikos pažinimas. 2-oji knyga. Stadijos, rezultatai ir reikšmė*. Vilnius: LAMUC.
21. Rauduvaitė, A. (2008). Populiarioji muzika kaip integralaus jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinių muzikinio ugdymo veiksnys. *Pedagogika*, 91, 130–135. Vilnius: VPU leidykla.
22. *Rekomendacijos dėl meninio ugdymo 2008–2009 m. m.* [interaktyvus]. Prieiga internete: <http://www.smm.lt/ugdymas/bendrasis/ugd_programos.htm> [žiūrėta 2009-09-10].
23. Rubavičius, V. (2002). Globalizacija, postmodernusis būvis ir tautinio tapatumo supratimas, *Rytai–Vakarai* (p. 108–118). Vilnius: Vaga.
24. Sezemanas, V. (1934). Tautinės kultūros klausimu, *Akademikas*. 15, 343. Kaunas: Neo-Lithuania.
25. Stonkuvienė, I. (2008). Tradicija kaip praeities ir dabarties dialogas. *Acta paedagogica vilnensis*, 21, 52–57. Vilnius: VšĮ Vilniaus universiteto leidykla.
26. Šliogeris, A., (2001). *Kas yra filosofija?* Vilnius: Strofa.
27. Trinkūnienė, I. (2002). *Etninės kultūros raiška ir sklaida vidurinėje švietimo grandyje*, Sociologinio tyrimo ataskaita. Vilnius: Etninės kultūros globos taryba.
28. Trinkūnienė, I. (2007). Etninės kultūros išlikimo strategija šiuolaikinės bendruomenėje: nuo tradicijos link interpretacijos, *Filosofija, sociologija*, 4, 12–22. Vilnius: LMA leidykla
29. Vyšniauskaitė, A. (1998). Etninė kultūra ir pilietiškumo ugdymas: problemos perspektyvos. *Liaudies kultūra*, 6, 2–5.
30. Welsch, W. (2004). *Mūsų postmodernioji modernybė*. Vilnius: Alma litera.

R. Stoškuvienė, V. Žalys

Musical Folklore as Part of the Modern Rural Culture

Summary

Weakening interest in own traditional culture, self-denationalisation tendency of an individual – these are just a few of the many factors stimulating cultural unification of a nation. One of the major challenges today is to restore the balance between nationality and cosmopolitanism, traditionalism and modernism, ethnocentrism and cultural realism. Musical folklore as one of the components of the

living tradition (ethno-culture) of rural seed constantly submits to processes of expression, dissemination, existence and decay. In the context of these processes the expression of Lithuanian folklore (due to its inherent characteristics) in the present-day socio-cultural environment is becoming increasingly more problematic. Due to the intensive changes in musical culture young people in the twenty-first cen-

tury find it increasingly more difficult to understand the traditional interpretation and presentation of Lithuanian folk music. Life in a modern society, being far away from the natural rural environment of the traditional culture causes texts, symbols and meanings that were brought to existence by such environment to become unclear as well. Presentation of folk music as part of our traditional innate culture, in the process of education partly contradicts the current situation – students, living in present-day sociocultural space, knowing other musical traditions and their values are simply unable to understand and accept the music with its texts and intonations having been formed in another environment and at another time. It can therefore be assumed that the process of making the ethno musical education more efficient should primarily be associated with methods of interpretation and presentation of forms of expression of folklore, thus bringing them closer to forms of expression of musical culture that are modern, popular among and understandable to students. The article describes the research work that focuses on the feasibility study of forming a positive attitude towards musical folklore (as one of the elements of ethnic culture). *The aim of the research* is to reveal the possibilities of application of forms of expression of modernized folklore in shaping students' positive attitudes towards ethno music. The decoding of folklore in modern-day environment most often becomes available only to ethno specialists (and not for all people as it used to be). Accordingly, with a view to implement one of the main functions of the tradition, i.e. its continuation, the living tradition – musical folklore – of ethno culture is more and more often associated and spread in innovative, modernized forms. In accordance with the liberal approach towards folk music, its expression is treated with more flexibility, more tolerantly evaluating the environments that surrounds it and its inevitable connection (integration) with the modernization, without avoiding contact of tradition and innovation and focusing on today's youth (as the main cultivators and cherishers of this heritage). Analyzing students' attitudes towards traditional and modernized ethno music (folklore) as well as tendencies of their formation at comprehensive schools and gymnasiums, a declarative study (survey) was carried out there in 2007, which involved 435 students of the upper classes of the country (grades 9-12). Based on the

results of the study it is concluded that students more willingly accept modernized folklore. Relatively negative attitudes of students towards the traditional folklore are illustrated by characteristics of their expressed thoughts: *boring, dull, monotonous, unpopular, not interesting*. It is sufficient and eloquent confirmation that the search of more modern ways of expression of musical folklore and its integration into ethno musical education should be discussed as a real path to solve the problem. After examination of problematic aspects of ethnomusical education, the necessity to search for new forms and methods of work in order to make the process of exploring musical folklore more efficient becomes obvious, and therefore one of the alternative methods – *ethnomusical education with applied forms of modern folklore expressions* (MFRF) – is presented. In order to carry out more comprehensive and more detailed analysis of the representativeness and applicability of this method in practice of musical education the *educational experiment* was carried out (at Šiauliai University Gymnasium, with 2nd-4th grade students, in 2006-2008). The experimental program was applied to two experimental groups: *modern folklore study (MFS)* (in the form of extra-curricular activities) and *2nd grade of gymnasium* (in the form of curricular activities). Methodology of experimental program is based on non-traditional approach in terms of musical folklore to the rhythmical structure of work, harmony, interpretation of vocal melody, use of computer technologies and non-standard application of musical instruments. The carried out educational experiment with the *Modernized folklore study* and the *2nd grade* and the performed analysis of the study results allow to conclude that: intensive practical ethnomusical activities of experimental *study* participants through application of means of expression of modernized folklore created favourable conditions to get to know the forms of expression of ethno music and to purposefully change the attitudes. There were captured positive changes in attitudes towards forms of expression of modernized and traditional folklore; results of the research into experimental *grade* display minimal changes in positive attitude of the study participants in respect of forms of expression of ethno music, dominant positions being given to forms of modernized forms of expression of folklore.

Keywords: musical folklore, attitudes, modernized folklore.